

Sociologija (S): je znanost o družbenih pojavih & oblikah; **družba**=skupina ljudi, organizacija; v vsaki družbi se razvijejo tisti družbeni pojavi, ki so zanjo značilni; S proučuje dejstva, podatke & tudi procese zblíževanja & razvijanja; je tudi znanost o institucijah & njihovi moči nad posamezniki; S je znanost, ki proučuje družbeno pogojena obnašanja; **očé: Auguste Comte** (1798-1857)-pozitivist: S sprva imenuje socialna fizika; trdi, da je družba organizem, za katerega veljajo drugačni zakoni, kot za živi org.; uvede osnovne pojme: predmet preučevanja: družba, metode raziskovanja: anketa, poskus; teorija; **Emile Durkheim**: funkcionalist, pozitivist; 'S naj se ukvarja s preučevanjem dejstev. Družbena dejstva so neodvisna od naših prepričanj, zato nam lahko delujejo tuje. Družbeni pojavi se oblikujejo kot odnosi med ljudmi, vendar teh pojavov ne moremo razlagati z motivi posameznikov.'; **Max Weber**: 'S naj preučuje družbeno delovanje. Ko preučujemo ravnanje ljudi, moramo izhajati iz njihovih motivov & tako spoznati subjektivne motive. Tako ne moremo odkriti splošnih zakonitosti. Te lahko spoznamo le pri idealnih tipih.'; tipi S-analize: -z izpraševanjem posameznikov pridemo do podatkov & dejstev, -primerjalna vprašanja, -razvojna vprašanja, -vzročna vprašanja; odnos S do drugih ved: S-zgo: dejstva v družbenih sistemih skozi zgodovino, S-psi: posameznikova vloga v družbi; S-antropologija: pred-, po- & industrijske družbe; S-politologija; sociolog mora imeti znanja iz vseh teh ved, saj se vse ukvarjajo z družbo; **faze raziskovalnega dela:** ① opredelitev problema, ② zbiranje literature, ③ postavitev hipoteze, ④ izbor metod, ⑤ zbiranje podatkov, ⑥ analiza rezultatov, ⑦ zaključek; **znanstveno spoznanje:** mora biti objektivno, natančno, imeti mora neko mero splošnosti, biti mora preverljivo, zanesljivo, vsi podatki morajo biti v skladu s hipotezo, korelacija (povezanost z drugimi spoznanji); **vzorčenje:** metoda preučevanja, pri kateri si izberemo vzorec neke družbe, ki ima enako sestavo, kot družba, ki jo zastopa; **metode raziskovanja:** ① subjektivne: -opazovanje z udeležbo, -opazovanje brez udeležbe, ② eksperiment: po mnenju nekaterih je neetičen, v družboslovju se redko uporablja; nastopata vedno dve skupini: kontrolna & eksperimentalna; ③ spraševanje: -intervju (strukturiran-vsa vprašanja vnaprej pripravljena, nestrukturirana vprašanja & mnenja); -anketa: zaprta, odprta & pilotska (poskusna) vprašanja, ki morajo biti jasna & razumljiva; ④ analiza dokumentov: sekundarni vir informacij, lahko so le delni ali neverodostojni; **vzorci:** -pilotski, -snežna kepa (na podlagi izpraševanja pridemo do novih ljudi), -strukturiran: sestavljen iz razl. slojev, vendar proporcionalno točno določen glede na populacijo; **študije:** -Š primera: samo določen primer, rezultati uporabni samo za ta primer; -longitudinalna Š: nek primer dolgo časa proučujemo; -presečna Š: na hitro se izve mnenje ljudi o nečem; **statistični pojmi:** aritmetična sredina, modus-vrednost spremenljivke, ki se v družbi najpogosteje pojavlja; mediana: vrednost, za katero velja, da jo ima polovica skupine večjo, polovica pa manjšo; varianca: stopnja razpršenosti pojava, korelacija: povezanost med pojavoma; empirizem: praktični podatki; kvantitativna (koliko) & kvalitativna (zakaj) analiza; **kultura:** pojmi: -akulturacija: neka skupina sprejema elemente kulture druge skup. (svoje zanemarja); -interkulturalizem: neka skupina prevzame dobre elemente druge kulture; -etnocid: uničevanje elementov druge kulture; -inovacija: novost; -multikulturalnost: sobstoj več kultur ali subkultur (ostajata dominantna & marginalna); -difuzionizem: razširjanje kulture iz neke smeri; -etnocentrizem: neko kulturo ocenjujejo z vidika svoje; -kulturalni relativizem: izhajamo iz načel kulture, katero proučujemo; **Znak, jezik, govor:** živali se sporazumevajo s signaliziranjem (genetsko pogojeno), človek pa s signifikacijo, ki je večinoma priučena; -znak-zveza med označencem & označevalcem, zamenjava za konkretno; -jezik-sistem glasovnih znakov, ki jih je možno ponazoriti grafično (pisava); mnoge stvari imajo simbolni pomen (obleka); moderne družbe so stratificirane-ločene po poklicu, starosti, regligiji, spolu, rasi, bogastvu; -kulturalna pluralnost-kulturalna strpnost; **vrste kulture:** množična, elita, ljubiteljska, ljudska; socializacija: prehajanje kult. iz ene generacije v

drugo; inkulturacija: socializacija s pomenom na vsebini; **posameznik & družba:** človek je družbeno bitje, ki se mora vsega naučiti, živali pa se obnašajo instinktivno, česar pri človeku skoraj ni, saj je omejen z družbo; bistvena razl. med živalmi in človekom je abstraktno mišljenje; človek uporablja tudi načrte; gnetljivost nagonske strukture: značilnost človeka-nagoni so spremenljivi; sodoben človek je proizvod družbe; človek je družbeno in biološko determiniran; kultura dobi v antiki umski pomen-umetnost, duhovno in materialno ustvarjanje; kultura: jezik, vzorci vedenja, norme; implicitna (duhovna) & explicitna (materialna) kultura; **socializacija:** primarna (dom, vrtec, do 3.leta), sekundarna (šola, vrstniki), terciarna (služba, odraslo življenje); -posnemanje (sprejemmo lastnosti idealov), -prizadevanje za nagrado (izogibanje kazni), -učenje vlog, identifikacija z drugo osebo; internalizacija: ponotranjenje (tuje norme sprejemamo kot svoje); snakcije: formalne & neformalne, poz. & neg.; sankcije nas spodbujajo, da sledimo normam in se zavedamo vrednot; **življenski potek:** otroštvo, odraslanje, odraslost, starost; iniciacija-obred za sprejem v svet odraslih; **konformnost in odklonost:** konformist=tisti, ki se drži norm; internalizacija=ponotranjenje norm; odklonost=neupoštevanje norm, pravil, odvisna je od časa, kulture in posameznika; **družbeni nadzor:** formalni: sodišča, policija, inspekcije; neformalni; funkcije sankcij: prisiljevanje na konformnost, preventiva, resocializacija; **vzroki za odklonost:** ①biološki: atavistični znaki: nizko čelo, velika čeljust; lahko tudi možganska sprememba ali pa priučeno; ② socialno-psihološki: neustreznost socializacije, pomanjkanje ljubezni, neustrezne družinske razmere; želja po kazni; ③ sociološki: Mertontova teorija strukturne napetosti (izhodišče: denar, uspeh); -konformisti: sprejemajo cilje družbe (legalna sredstva), -inovatorji: sprejemajo cilje (nelegalna sredstva); -ritualisti: opustijo cilj (legalna sredstva); -ubežniki: nimajo cilja (narkomani, alkoholiki), -uporniki: alternativni (alternativna sredstva); **teorije odklonske subkulture:** Cohen: statusne frustracije (odklonsko ravnanje zaradi maščevanja, ki ga povzroči frustracija); Muller: način življenja (odklonskost zaradi želje po avanturah); Cloward&Ohlin: zločinska subkultura (otroci se učijo zločinskega vedenja, ki je v soseski normalno); -konfliktna subkultura: tam, kjer je velika fluktuacija; ubežniška subkultura; **teorija etiketiranja:** H. Becker: primarno (vsakdanje življenje) & sekundarno (zaporniki) etiket.; **konfliktna perspektiva:** obsoja tiste, ki imajo moč in jo zlorabljajo nad šibkejšimi; *če ne bi bilo odklonskosti v družbi, ne bi bilo sprememb, družba se ne bi razvijala; odklonost je potrebna kot grešni kozel; **družbena struktura:** strukturni deli: ①odnosi: **konjunktivni (združevalni):** -kooperacija (sodelovanje), -akomodacija (prilagajanje): tolerirano, kompromisno, prisiljevalno, -asimilacija; **diskjunktivni (razdruževalni)** tekmovanje, nasprotovanje, konflikti; ② vloge: v medsebojne odnose vstopamo kot nosilci vlog (vloga učenca, vloga učitelja), tipi vlog: idealna, dejanska, obvezna, zaželjena, pričakovana, dopustna, ③statusi-položaji: -pripisani (etnično družinsko poreklo, rasa, spol, starost), -pridobljeni (temeljijo na uspehu in denarju-izobrazba, poklic); ključni status: za življenje najpomembnejši; ④skupine: najmanj dva človeka, skupne vrednote, norme, stališča; funkcionalna klasifikacija: ekonomske, politične, športne, kulturne, vzgojno-izobraževalne, družinsko-sorodstvene; dikotomna klasifikacija: primarne & sekundarne skupine, formalne & neformalne skupine; ⑤ organizacije: dolgotrajnejša, neodvisna od posameznika; **birokratski tip:** Max Weber: specializirana, v skladu s pisanimi pravili, hierarhične, napredovanje; poceni, kvalitetne, ni ustvarjalnosti; **totalne organizacije:** zapori, psihiatrične ustanove (NASA center-Polje), samostani, vojašnice; **človek organizacija:** ljudje, ki vodijo podjetje ⑥ institucije: še dolgotrajnejša, splošna; sistem norm, vlog, odnosov; -univerzalne: šola, vlada, bolnica, sodišče, policija, vojska, družina; značilnosti: relativno trajne, strukturirane,

zadovoljujejo potrebo, so družbeno priznane in naravne;